

Social belonging for studerende med psykiske funktionsnedsættelser

Et randomiseret kontrolleret studie i danske professionsuddannelser

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
Abstract.....	3
1. Indledning	3
2. Social belonging og tilhørsusikkerhed.....	4
3. Argumentation for valg af målgruppe	4
4. Tilpasning af interventionen til målgruppe og kontekst	5
5. Effektafprøvning: Randomiseret kontrolleret studie	6
6. Perspektiv	6
7. Litteraturliste	7

Abstract

Denne rapport præsenterer det faglige rationale, design og planlagte effektafprøvning af et udviklingsprojekt under Videnscenter for Inkluderende Læringsmiljøer (VIL), der undersøger social belonging-interventioner for studerende med psykiske funktionsnedsættelser i danske professionsuddannelser.

Projektet tager afsæt i socialpsykologisk forskning, der viser, at studerendes fortolkning af faglige og sociale udfordringer i studiestarten har betydning for trivsel, deltagelse og fastholdelse. Social belonging-interventioner er udviklet til at påvirke sådanne fortolkninger og har i internationale studier vist positive effekter, særligt for grupper med forhøjet risiko for tilhørsusikkerhed.

Rapportens centrale argument er, at studerende med psykiske funktionsnedsættelser udgør en fagligt velbegrundet målgruppe for denne type intervention, fordi gruppen både har dokumenterede udfordringer i studiemiljøet og deler centrale karakteristika med de målgrupper, hvor interventionen tidligere har vist effekt.

Interventionen er tilpasset dansk professionsuddannelseskontekst gennem systematisk udviklingsarbejde, herunder kvalitative interviews og en række eksplicite designvalg. Effekten afprøves i 2026 i et randomiseret kontrolleret studie, som VIL gennemfører i samarbejde med Uddannelses- og Forskningsstyrelsen og professionshøjskolerne UCN og VIA.

1. Indledning

Denne rapport beskriver et udviklings- og forskningsprojekt, der undersøger effekten af social belonging-interventioner for studerende med psykiske funktionsnedsættelser på danske professionsuddannelser.

Projektet udspringer af et stigende fokus på trivsel, frafald og deltagelse i videregående uddannelser, samt et behov for indsatser, der ikke alene retter sig mod individet, men også mod de psykologiske fortolkningsprocesser, der former studerendes deltagelse i uddannelsesmiljøet.

Nærværende rapport har tre formål:

1. At redegøre for det teoretiske og empiriske grundlag for social belonging-interventioner
2. At argumentere for, hvorfor studerende med psykiske funktionsnedsættelser udgør en relevant målgruppe
3. At beskrive interventionens tilpasning samt designet af den kommende effektafprøvning

Der forelægges i skrivende stund endnu ikke empiriske data eller resultater af undersøgelsen, og denne rapport vil derfor blive fulgt op af en endelig afrapportering og dokumentering af alle projektets interventioner, analyser og resultater ved projektets afslutning – forventet primo 2027.

Projektet gennemføres af Videnscenter for Inkluderende Læringsmiljøer (VIL) i samarbejde med UCN, VIA University College og Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (UFS), som varetager det metodiske setup for effektevalueringen.

2. Social belonging og tilhørsusikkerhed

At opleve, at man hører til i et uddannelsesmiljø, er en central psykologisk forudsætning for trivsel, engagement og læring. I overgangen til en ny uddannelse vil mange studerende opleve usikkerhed om, hvorvidt de passer ind – eksempelvis i forbindelse med faglige krav, sociale relationer eller feedback fra undervisere.

I socialpsykologisk forskning betegnes dette som *belonging uncertainty*: en tendens til at tolke almindelige udfordringer som tegn på, at man eller “folk som én selv” ikke hører til i uddannelsesmiljøet (Walton & Cohen, 2011; Yeager et al., 2016).

Denne fortolkningsproces er central, fordi den påvirker, hvordan studerende reagerer på modgang. Hvis udfordringer tolkes som kontekstrelaterede, midlertidige og håndterbare, vil studerende typisk fastholde engagement og deltagelse. Hvis de derimod tolkes som tegn på manglende tilhør, kan det føre til tilbagetrækning, lavere deltagelse og i nogle tilfælde frafald.

Social belonging-interventioner er udviklet til netop at påvirke disse fortolkninger. Interventionerne består typisk af korte, strukturerede forløb, hvor studerende læser fortællinger fra ældre studerende, reflekterer over egne erfaringer og formidler budskabet videre til andre (Walton & Cohen, 2011).

Internationale randomiserede studier viser, at interventionerne især har effekt for grupper, der er socialt marginaliserede eller negativt stereotypiserede i uddannelsessystemet, herunder etniske minoriteter, kvinder i mandsdominerede fag og studerende fra lavere socioøkonomiske baggrunde (Walton & Cohen, 2011; Walton et al., 2015; Yeager et al., 2016; Murphy et al., 2020).

3. Argumentation for valg af målgruppe

Projektets centrale hypotese er, at studerende med psykiske funktionsnedsættelser udgør en relevant målgruppe for social belonging-interventioner. Denne hypotese bygger på en kombination af empiriske observationer og socialpsykologisk teori.

Danske analyser viser, at studerende med psykiske funktionsnedsættelser i gennemsnit har vanskeligere vilkår i videregående uddannelser end studerende uden funktionsnedsættelser. Ifølge Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (2022) angiver 19 pct. af disse studerende, at de jævnligt føler sig ignoreret eller udelukket fra studiefællesskabet, mod 7 pct. blandt studerende uden funktionsnedsættelse. Samtidig er frafaldet i de første studieår højere i denne gruppe.

Disse forskelle peger på, at målgruppen oftere befinder sig i situationer, hvor oplevelsen af tilhør er udfordret. I socialpsykologisk forskning er netop sådanne betingelser forbundet med øget *belonging uncertainty*, særligt i grupper, der møder stigma, negative stereotyper eller har tidligere erfaringer med marginalisering.

Det afgørende argument er derfor ikke alene, at målgruppen har lavere trivsel, men at de forhold, der kendetegner målgruppen, er kendt for at øge sandsynligheden for de fortolkningsmønstre, som social belonging-interventioner er udviklet til at påvirke.

Studerende med psykiske funktionsnedsættelser deler dermed centrale karakteristika med de målgrupper, hvor interventionen tidligere har vist effekt:

- øget risiko for social eksklusion

- dokumenteret lavere oplevet tilhør
- forhøjet risiko for frafald
- sandsynlig øget følsomhed over for fortolkning af modgang

På den baggrund er det en fagligt velbegrundet – men ikke empirisk afklaret – antagelse, at social belonging-interventioner også kan have en positiv effekt for denne gruppe. Det er netop denne antagelse, som gør en systematisk effektafprøvning relevant.

4. Tilpasning af interventionen til målgruppe og kontekst

Interventionen tager afsæt i den grundlæggende struktur fra social belonging-interventioner udviklet i international forskning, men er tilpasset dansk professionsuddannelseskontekst og målgruppen af studerende med psykiske funktionsnedsættelser.

De centrale elementer fastholdes:

- fortællinger fra ældre studerende
- reflektive skriveøvelser
- en afsluttende “Saying-is-believing”-øvelse

Indholdet er udviklet på baggrund af semistrukturerede interviews med studerende længere fremme i uddannelsesforløbet. Formålet er at sikre, at interventionen tager udgangspunkt i situationer og erfaringer, der opleves som realistiske og genkendelige.

Tilpasningen har været styret af tre centrale designovervejelser:

- **Normalisering og anerkendelse:** Interventionen skal formidle, at udfordringer i studiestarten er almindelige, uden at bagatellisere de særlige vilkår, som psykiske funktionsnedsættelser kan indebære.
- **Implicit og eksplicit italesættelse:** Der arbejdes med en afvejning mellem at skabe genkendelse gennem eksplicite referencer til psykiske udfordringer og at undgå stigmatisering ved at holde fortællingerne bredt genkendelige.
- **Realistisk håb:** Fortællingerne skal vise, at udvikling er mulig gennem konkrete handlinger og deltagelse over tid, uden at skabe urealistiske forventninger om, at udfordringer forsvinder.

Interventionen gennemføres for alle studerende på holdet som en del af et fælles undervisningsforløb. Dette valg er både et pædagogisk og et socialpsykologisk greb: det reducerer risikoen for stigmatisering og adresserer samtidig flertalsmisforståelser, hvor mange studerende undervurderer, hvor udbredt usikkerhed og tvivl er blandt deres medstuderende (Miller & McFarland, 1991; Walton & Cohen, 2011).

5. Effektafprøvning: Randomiseret kontrolleret studie

Effekten af interventionen afprøves i 2026 som et randomiseret kontrolleret studie (RCT).

Studerende på pædagog- og sygeplejerskeuddannelserne ved UCN og VIA University College fordeles tilfældigt til enten en interventionsgruppe eller en kontrolgruppe. Randomiseringen sikrer, at grupperne er sammenlignelige, og at eventuelle forskelle i outcomes med større sandsynlighed kan tilskrives interventionen.

Der gennemføres før- og eftermålinger med fokus på:

- trivsel i bred forstand (WHO)
- oplevet tilhør
- studieengagement
- studieaktivitet

På længere sigt kan interventionen også have betydning for fastholdelse, men sådanne effekter kan være vanskeligere at dokumentere inden for studiets tidshorisont.

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen varetager det metodiske design og de statistiske analyser, mens VIL har ansvar for udvikling, implementering af interventionen og formidling af projektets resultater.

6. Perspektiv

Social belonging-interventioner repræsenterer en relativt enkel og skalerbar tilgang til at understøtte studerendes deltagelse i uddannelsesmiljøer. I modsætning til mange traditionelle indsatser retter de sig mod de fortolkningsprocesser, der former, hvordan studerende oplever og reagerer på modgang.

Dette projekt bidrager med ny viden ved at undersøge, om og hvordan denne tilgang også kan være relevant for studerende med psykiske funktionsnedsættelser – en målgruppe, som hidtil ikke har været genstand for systematiske effektafprøvninger i belonging-litteraturen.

Hvis interventionen viser positive effekter, kan den indgå som et supplement til eksisterende indsatser for trivsel og inklusion i videregående uddannelser. Hvis effekten udebliver, vil projektet tilsvarende bidrage med vigtig viden om grænserne for interventionens anvendelighed og behovet for alternative eller supplerende tilgange.

7. Litteraturliste

Miller, D. T., & McFarland, C. (1991). When social comparison goes awry: The case of pluralistic ignorance. I *Social comparison: Contemporary theory and research* (s. 287–313). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Murphy, M. C., Gopalan, M., Carter, E. R., Emerson, K. T. U., Bottoms, B. L., & Walton, G. M. (2020). A customized belonging intervention improves retention of socially disadvantaged students at a broad-access university. *Science Advances*, 6, eaba4677. <https://doi.org/10.1126/sciadv.aba4677>

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen. (2022). Bedre vilkår for studerende med funktionsnedsættelser: Afrapportering fra Arbejdsgruppen for studerende med funktionsnedsættelser.

Walton, G. M., & Cohen, G. L. (2011). A brief social-belonging intervention improves academic and health outcomes of minority students. *Science*, 331(6023), 1447–1451. <https://doi.org/10.1126/science.1198364>

Walton, G. M., Logel, C., Peach, J. M., Spencer, S. J., & Zanna, M. P. (2015). Two brief interventions to mitigate a “chilly climate” transform women’s experience, relationships, and achievement in engineering. *Journal of Educational Psychology*, 107(2), 468–485. <https://doi.org/10.1037/a0037461>

Yeager, D. S., Walton, G. M., Brady, S. T., Akcinar, E. N., Paunesku, D., Keane, L., Kamentz, D., Ritter, G., Duckworth, A. L., Urstein, R., Gomez, E. M., Markus, H. R., Cohen, G. L., & Dweck, C. S. (2016). Teaching a lay theory before college narrows achievement gaps at scale. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 113(24), E3341–E3348. <https://doi.org/10.1073/pnas.1524360113>